

EK-FİİL (EK-EYLEM)

Master olarak bir anlamı olmayan, isim ve isim soylu sözcüklere gelerek onların cümlede yüklem olarak kullanılmalarını sağlayan, şart cümlesi yapan ve çekimlenmiş fiillere (basit zamanlı) gelerek birleşik çekimli (birleşik zamanlı) fiiller oluşturan “imek” fiiline denir. Ek-fiilin üç görevi vardır:

- İsim ve isim soylu kelimelere gelerek bu kelimelerin cümlede yüklem olmasını sağlar. (O iyi bir öğrenciydi.)
- Şart cümlesi yapar. (Hava güzelse dışarı çıkarız.)
- Basit zamanlı fiillere gelerek birleşik zamanlı fiiller yapar. (Çok hızlı koşuyordum.)

a) İsim ve isim soylu kelimelere gelerek bu kelimelerin cümlede yüklem olmasını sağlar

İsmi yüklem yapan üç tane ek-fiil eki vardır.

İsim + Ek-fiil + Kişi Eki = İsmi yüklem oluşu = Çekimli isim

- Ek-Fiilin Geniş Zamanı (-dir)
- Ek-Fiilin Görülen Geçmiş Zaman (-idi)
- Ek-Fiilin Duyulan Geçmiş Zaman (-imiş)

Dikkat: Ek-fiilin olumsuzunu yaparken isim olan kelimedenden sonra “değil” olumsuzluk kelimesi getirilir, ek-fiil eki de “değil” kelimesine eklenir. Fiillerin (kip) olumsuzu “-me, -ma, -mez, -maz” ile yapılır.

Dün aldığım kazak çok güzelmiş. (olumlu) / Dün aldığım kazak güzel değilmemiş. (olumsuz)

Dikkat: Ek-fiilin soru şekli de diğer fiillerde olduğu gibi “mi” ile yapılır. İsmiden sonra “mi” soru edatı getirilir, ek-fiil eki de “mi” soru edatına eklenir.

Fatma'nın oğlu doktordu. (olumlu) / Fatma'nın oğlu doktor muydu? (Soru)

- Ek-fiilin Geniş Zamanı:** Ek-fiilin bu zamana göre çekiminde 1. ve 2. kişi ekleri geniş zaman eklerinin görevini üstlenmiştir, yani “-dir” eki düşer. Üçüncü kişilerde “-dir” eki kullanılır.
Masanın üstünde iki tane kitap var. (“-dir” ek-fiili düşmüş. “Yok”un karşıtı olan var isimdir. İsmi yüklem oluşu.)
Yarım saat sonra Ankara'ya varacağız. (Buradaki var- fiilidir. “-ecek” kip eki almış. Fiilin yüklem oluşu.)

Şahıslar	Kişi ekleri	Zaman ekleri	Olumlu çekimi	Olumsuz çekimi	Soru Çekimi
1.tekil kişi	-im	-	Temiz-im	Temiz değil-im	Temiz miyim?
2.tekil kişi	-sin	-	Temiz-sin	Temiz değil-sin	Temiz misin?
3.tekil kişi	-	-dir	Temiz-dir	Temiz değil-dir	Temiz midir?
1.çoğul kişi	-iz	-	Temiz-iz	Temiz değil-iz	Temiz miyiz?
2.çoğul kişi	-sınız	-	Temiz-sınız	Temiz değil-sınız	Temiz misiniz?
3.çoğul kişi	-ler	-dir	Temiz-dir-ler	Temiz değil-dir-ler	Temizler midir?

- Ek-fiilin Görülen Geçmiş Zamanı:** Ad ve ad soylu sözcüklere “-idi” eki getirilerek yapılır. Bu ek hem bitişik hem de ayrı yazılabilir. Bitişik yazıldığında ünlü uyumuna ve ünsüz benzeşmesine girerek “-dı,-di,-du,-dü,-tı,-ti,-tu,-tü” olur.
Yemek güzeldi. / Yemek güzel idi.

Not: “-idi” ek-fiili “-di” kip ekiyle karıştırılmamalı. Ek-fiil isme eklenir, kip eki ise fiile eklenir.

Dünkü yarışmada çok başarılıydı. (başarılı-idi, ismin yüklem oluşu, ek-fiil)

Dünkü yarışmayı arkadaşım kazandı. (kazan-dı, fiilin yüklem oluşu, kip)

Şahıslar	Kişi ekleri	Zaman ekleri	Olumlu çekimi	Olumsuz çekimi	Soru Çekimi
1.tekil kişi	-m	-i-di	Temiz-di-m	Temiz değil-di-m	Temiz miydim?
2.tekil kişi	-n	- i-di	Temiz-di-n	Temiz değil-di-n	Temiz miydin?
3.tekil kişi	-	- i-di	Temiz-di	Temiz değil-di	Temiz miydi?
1.çoğul kişi	-k	- i-di	Temiz-di-k	Temiz değil-di-k	Temiz miydik?
2.çoğul kişi	-niz	- i-di	Temiz-di-niz	Temiz değil-di-niz	Temiz miydiniz?
3.çoğul kişi	--lar,-ler	- i-di	Temiz-di-ler	Temiz değil-di-ler	Temiz miydiler?

- Ek-fiilin Duyulan Geçmiş Zamanı:** Ad ve ad soylu sözcüklere “-imiş” eki getirilerek yapılır. Ek hem bitişik hem de ayrı yazılabilir. Bitişik yazıldığında ünlü uyumuna ve ünsüz benzeşmesine girerek “-miş, miş, muş, -müş” olur.
Yemek güzelmiş. / Yemek güzel imiş.

Not: “-imiş” ek-fiili “-miş” kip ekiyle karıştırılmamalı. Ek-fiil isme eklenir, kip eki ise fiile eklenir.

Dünkü yarışmada çok başarılıymış. (başarılı-imiş, ismin yüklem oluşu, ek-fiil)

Dünkü yarışmayı arkadaşım kazanmış. (kazan-mış, fiilin yüklem oluşu, kip)

Şahıslar	Kişi ekleri	Zaman ekleri	Olumlu çekimi	Olumsuz çekimi	Soru Çekimi
1.tekil kişi	-im	-i-miş	Temiz-miş-im	Temiz değil-miş-im	Temiz miymişim?
2.tekil kişi	-sin	- i-miş	Temiz-miş-sin	Temiz değil-miş-sin	Temiz miymişsin?
3.tekil kişi	-	- i-miş	Temiz-miş	Temiz değil-miş	Temiz miymiş?
1.çoğul kişi	-iz	- i-miş	Temiz-miş-iz	Temiz değil-miş-iz	Temiz miymişiz?
2.çoğul kişi	-sınız	- i-miş	Temiz-miş-sınız	Temiz değil-miş-sınız	Temiz miymişsiniz?
3.çoğul kişi	--lar,-ler	- i-miş	Temiz-miş-ler	Temiz değil-miş-ler	Temiz miymişler?

b) İsim ve isim soylu kelimelere gelerek şart cümlesi yapar

- 4) **Ek-Fiilin Şartı:** Ad ve ad soylu sözcüklere -ise eki getirilerek yapılır. Yüklem yapmaz. Şart cümlesi yapar. Ek hem bitişik hem de ayrı yazılabilir. Bitişik yazıldığında ünlü uyumuna ve ünsüz benzeşmesine girerek “-se, -sa” olur. Yemek güzelse... / Yemek güzel ise.... (Cümlenin başında ya da ortasında blunur.)

Şahıslar	Kişi ekleri	Zaman ekleri	Olumlu çekimi	Olumsuz çekimi
1.tekil kişi	-m	-i-se	Temiz-se-m	Temiz değil-se-m
2.tekil kişi	-n	- i-se	Temiz-se-n	Temiz değil-se-n
3.tekil kişi	-	- i-se	Temiz-se	Temiz değil-se
1.çoğul kişi	-k	- i-se	Temiz-se-k	Temiz değil-se-k
2.çoğul kişi	-niz	- i-se	Temiz-se-niz	Temiz değil-se-niz
3.çoğul kişi	--lar,-ler	- i-se	Temiz-se-ler	Temiz değil-se-ler

c) Basit zamanlı fiillere gelerek birleşik zamanlı fiiller yapar

Basit zamanlı bir fiile (Fiil + Kip Eki + Kişi Eki),

Ek-Fiil eki getirilmesiyle birleşik zamanlı bir fiil (Fiil + Kip Eki + Ek-Fiil Eki + Kişi Eki) oluşur.

Fiil Tabanı	KİP EKİ	EK-FİİL EKİ		Kişi (Şahıs) Eki	Örnek
	Haber Kipi	Hikâye	-idi		-dı, -di, -du, -dü -tı, -ti, -tu, -tü
Dilek Kipi	Rivayet	-imiş	-miş, -miş -muş, -müş	Hazırla- + -yor + -imiş (hazırlıyormuş) Şimdiki zamanın rivayeti	
	Şart	-ise	-se, -sa	Gül- + -ecek + -ise + -k (güleceksek) Gelecek zamanın şartı	

Birleşik zamanlı fiiller üç grupta incelenir:

1. **Hikâye birleşik zaman:** Fiilin basit çekiminden sonra ek fiilin "idi" şekli getirilerek yapılır.

(Fiil + Kip Eki + -idi + Kişi Eki) gel- + -miş + -idi + -m gelmiştim / yap- + -acak + -idi + -m yapacaktım

2. **Rivayet birleşik zaman:** Fiilin basit çekiminden sonra ek fiilin "imiş" şekli getirilerek yapılır.

(Fiil + Kip Eki + -imiş + Kişi Eki) gel- + -ecek + -imiş + -im gelecektim / koş- + -(u)yor + -imiş + -ler koşuyormuşlar

3. **Şart birleşik çekim:** Fiilin basit çekiminden sonra ek fiilin "-ise" şekli getirilerek yapılır.

(Fiil + Kip Eki + -ise + Kişi Eki) bil- + -ecek + -ise bilecekse / tut- + -(a)r + -ise + -k tutarsak

Dikkat: Birleşik zamanlı fiiller ile birleşik yapıllı fiiller birbirine karıştırılmamalı.

Söylüyordum. (birleşik zamanlı fiil) söyle- + -(ü)yor + -idi + -m

Söyleyebilirim. (birleşik yapıllı fiil) söyle- + -(y)ebil- + -(i)r + -im yeterlilik birleşik fiili

Ek Fiilin Cümleye Kattığı Anlamlar

Ek fiil cümleye “şart, küçümseme, gereklilik, terk edilmiş bir alışkanlık, kesinlik, başkasından duyma, ihtimal, gerçekleşmemiş niyet...” anlamları katar.

Kar yağarsa yollar kapanır. (şart)

Sınava çok çalışmışmış. (küçümseme)

Sabah erkenden yola çıkmalıydık. (gereklilik)

Eskiden çok çay içerdim. (terk edilmiş alışkanlık)

Uygarlık yazının bulunmasıyla başlamıştır. (kesinlik)

Bakışları insanı çok etkilemiş (başkasından duyma)

Şimdi çoktan uyumuştur. (ihtimal)

Hani bayramda bize gelecektiniz. (gerçekleşmemiş niyet)

Hazırlayan: astagos

Ekfiilin geniş zamanı “-dir” çekimlenmiş fiillerden sonra gelmez. Ancak üçüncü tekil şahısta kullanılan “-dir” eki çekimli fiillerden sonra gelerek onlara ihtimal ya da kesinlik anlamı katabilir. Bu görevi üstlendiğinde bu ekin adı **bildirme eki** olur.

BİRLEŞİK ZAMAN

Basit zamanlı bir fiile “ek-fiil” eki eklenirse birleşik zamanlı fiil olur.

Fiil + Kip Eki + Kişi Eki (Basit Zamanlı Fiil)

At- + -miş + -im

Fiil + Kip Eki + Ek-Fiil + Kişi Eki (Birleşik Zamanlı Fiil)

At- + -miş + -idi + -m

Dikkat: Birleşik zamanlı fiiller ile birleşik yapıllı fiiller birbirine karıştırılmamalı.

Söylüyordum. (birleşik zamanlı fiil) söyle- + -(ü)yor + -idi + -m

Söyleyebilirim. (birleşik yapıllı fiil) söyle- + -(y)ebil- + -(i)r + -im yeterlilik birleşik fiili

1) Hikaye Birleşik Zaman (-idi)

a) Geçmiş Zamanda Gerçekleşmemiş Niyet (-ecek + -idi)

Hafta sonu tiyatroya gidecektik. (git- + -ecek + -idi + -k)

b) Terk Edilmiş Alışkanlık (-r + -idi)

Çocukken süt içerdim. (iç- + -r + -idi + -m)

c) Gereklilik (-malı + -idi)

Bu kitabı bugün bitirmeliydin. (bitir- + -meli + -idi + -n)

2) Rivayet Birleşik Zaman (-imiş)

a) Sözde, Güya, Küçümseme (-miş + -miş)

Bana bir türlü ulaşamamışmış.

Bir filmde oynayacakmışmış.

b) Keşke (-malı + -imiş / -sa + -imiş)

Yanıma şemsiye almalıymışım. (al-malı + -imiş + -im)

İşleri dün bitirseymiş. (bitir- + -se + -imiş)

c) Gereklilik (-malı + -imiş)

Bu kitabı bugün bitirmeliymişsin. (bitir- + -meli + -imiş + -sin)

3) Şart Birleşik Zaman (-ise)

Fiili yüklem yapmaz. Şart cümlesi yapar. Cümlenin ortalarında bulunur.

a) Şart (kip eki + -ise)

Söylediklerimi dinlersen olayı anlarsın. (dinle- + -r + -ise + -n)

Cümleler	Küçümseme	Terk Edilmiş Alışkanlık	Gereklilik	Gerçekleşmemiş Niyet	Keşke	İhtimal	Kesinlik
Çocuk şimdi uyumuştur.							
Uygarlık yazının bulunmasıyla başlamıştır.							
Lisedeyken okulun basketbol takımında oynardım.							
Akşamki tiyatroya o da benimle gelecekti.							
Sınavda soruların hepsini doğru yapacakmışmış.							
Yeteneğine güveniyorsa güzel sanatlara başvurmalıydı.							
Evin dekorasyonunu tek başına yapmışmış.							
Çocukken yatmadan önce bir saat kitap okurdum.							
Babasından izin alsaydı o da buraya gelecekti.							
Bu durum karşısında daha sağduyulu davranmalıydın.							
Evden çıkarken üstüme hırka almalıymışım.							

Hazırlayan: astagos

EK-FİİL (EK-EYLEM) ÇALIŞMA KÂĞIDI

A) Aşağıdaki çekimli isimleri tablodaki uygun bölümlere işaretleyiniz.

İsimler	Ek- Fiilin Görülen Geçmiş Z.	Ek-Fiilin Duyulan Geçmiş Z.	Ek-Fiilin Geniş Zaman	Ek-Fiilin Şartı
Gençtir				
Kayıpmış				
Karlıydı				
Saklıysa				
Kuyuymuş				
Binaydı				
Eseriyse				
Kararlıyım				
Belgeymiş				
Geriydi				
Ateştir				

B) Aşağıdaki isimleri tablodaki başlıklara uygun çekimleyiniz.

İsimler	Ek- Fiilin Görülen Geçmiş Z.	Ek- Fiilin Duyulan Geçmiş Z.	Ek- Fiilin Geniş Zaman	Ek- Fiilin Şartı
Okul				
Doktor				
Saat				
Masa				
Silgi				
Bilgisayar				
Ağaç				
Orman				
Somut				
İnsan				
Para				
Çözüm				
Durak				
Korku				
Demir				
Hatıra				
Roman				
Çocuk				
Fikir				
Hayal				
Karanlık				
Yaprak				
Papatya				
Küçük				
Bilgisiz				
Sınav				
Sürü				
Öğretmen				

Ek-Fiil (Ek-Eylem) Test

1. Eklendiği ismi yüklem yapar.
2. Eklendiği ismi özne yapar.
3. Eklendiği fiili birleşik zamanlı fiil yapar.
4. Ek fiilin dört çekimi vardır. -idi, -ise, -imiş, -dir.
Yukarıdaki ek fiille ilgili olarak verilen bilgilerin hangisinde yanlışlık vardır?
A) 1 B) 2 C) 3 D) 4
2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ek-fiil kullanılmamıştır?
A) Sorduğum soruların cevabını verirdi.
B) Her bayramda bizi ziyaret ederdi.
C) Yaptıkları ve söyledikleriyle sabrımızı taşırdı.
D) Bir bakışından ne demek istediğini anlardı.
3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi ek-fiil almıştır?
A) Geldiğinde vakit çok geçti.
B) Çocuk sınıfı doğrudan geçti.
C) Kapının önünden usulca geçti.
D) Arabamız bozuk bir yoldan geçti.
4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi ek-fiil değildir?
A) Yarışmada çok heyecanlıydım.
B) Sporcuların hepsi de çok gençtiler.
C) Kardeşim dün çok hastaydı.
D) Hayatımda hiç yalan söylemedim.
5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin yüklemi ek-fiil değildir?
A) Aslan yattığı yerden belli.
B) Av vuranın değil, alanındır.
C) Herkesten aldım ağzımın payını.
D) Kuşukulu uyku evin bekçisiymiş.
6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ek-eylem farklı görevde kullanılmıştır?
A) Sakalını sıvazlayarak önden gidiyordu.
B) Burası büyük bir bataklıkmış.
C) Arkadaşlar bugün yine geleceklermiş.
D) Bana bir sürpriz hazırlamışlardı.
7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ek-eylem farklı görevde kullanılmıştır?
A) Onun güzel sözleri pek çoktur.
B) Şırl şırl akan sular çok güzelmiş.
C) Hava güzelse dışarıya çıkarız.
D) Bu küçük bahçede çok mutluydum.
8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birleşik zamanlı fiil kullanılmamıştır?
A) Gelmeyeceğini söyleseydin hazırlık yapmazdım.
B) Bu işi başaracağını hissetmişim.
C) Zaten onlar da görüşmeyi istemiyorlardı.
D) O zamanlar üstüne çok gitmişim.
9. Aşağıdaki yüklemelerden hangisi basit zamanlıdır?
A) Şimdiye kadar yolu çoktan yarılarmıştı.
B) Kazanmak için çok çalışmalıydı.
C) Abilasını bir başka seviyordu.
D) Babasına bir kitap daha aldırdı.
10. “Sonu olmayan yol yoktur.” Cümlesinin yüklemiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
A) Türemiş bir sözcüktür.
B) İsim soylu sözcüktür.
C) Ek-eylemin geniş zamanında çekimlenmiştir.
D) Ünsüz sertleşmesi olmuştur.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ek-eylem farklı görevde kullanılmıştır?
A) Hani bu kitabı okumuştun?
B) En güzel renk kırmızıdır.
C) Keşke siz de oraya gelseydiniz.
D) Dükkânın camını kırmıştı.
12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ek-eylem vardır?
A) Şubat ayında soğuklar arttı.
B) Kısa sürede eve vardı.
C) Sınıfta yirmi kişi vardı.
D) Teyzemler evlerini sattı.
13. “O bir bardak sütü küçük kardeşime götürecektim.” Bu cümleye ek-fiil aşağıdaki anlamlardan hangisini katmıştır?
A) Terk edilmiş alışkanlık
B) Kesinlik
C) İhtimal
D) Gerçekleşmemiş niyet
14. Aşağıdaki cümlelerden hangisinde ek fiil cümleye “küçümseme” anlamı katmıştır?
A) Ailesine o kadar düşkünmüş ki ekmeğini taştan çıkarıyormuş.
B) İşine o kadar bağlıymış ki gözü işten başka bir şey görmezmişmiş.
C) Kendini o kadar mutlu hissediyormuş ki içi içine sığmıyormuş.
D) Arkadaşlarını o kadar çok severmiş ki bir gün bile onlarsız yapamazmış.
15. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “gerçekleşmemiş beklenti” söz konusudur?
A) Sabahları kahvaltının ardından uzun ve tempolu bir yürüyüş yapardık.
B) Hafta sonu arkadaşlar da bizimle pikniğe gelecekti.
C) Yaptıkları için çok üzgün, bir o kadar da pişmanmışmış.
D) Karar vermeden önce beklemeli ve beni dinlemeliydin.
16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ek fiil isme eklenerek “koşul” anlamı katmıştır?
A) Bu dergiden bulabilirsem sana da alırım.
B) Çok korkuyorsan dışarıya birlikte gidebiliriz.
C) Bu tablolar ucuzsa birkaç tane daha alalım.
D) Tedirgin oluyorsan sana yardım edebilirim.
17. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ek fiil cümleye “olasılık” anlamı katmıştır?
A) Onun iyiliğini düşündüğümüzü biliyor olmalıydı.
B) Hepimize karşı yaptığı hatayı er geç fark edecektir.
C) Eğer istiyorsanız yarınki davete onu da çağırabilirim.
D) Üzerine düşen görevi mutlaka yerine getirecekmiş.
18. “-dı” eki aşağıdaki cümlelerden hangisine getirilirse “terk edilmiş alışkanlık” anlamı oluşur.
A) Kurstan çıkar çıkmaz eve gelip bana haber verecek...
B) Bahçemizdeki gül ağaçlarından ne güzel kokular geliyor...
C) Üniversitedeyken her akşam arkadaşlarıyla görüşür...
D) Hep birlikte gittiğimiz filme günlerce gülmüş...

1.B 2.C 3.A 4.D 5.C 6.B 7.C 8.B 9.D 10.A
11.B 12.C 13.D 14.B 15.B 16.C 17.B 18.C